

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (δεύτερο τμήμα)

της 29ης Ιανουαρίου 2009*

Στις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-278/07 έως C-280/07,

με αντικείμενο αιτήσεις εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 234 ΕΚ, που υπέβαλε το Bundesfinanzhof (Γερμανία) με αποφάσεις της 27ης Μαρτίου 2007, οι οποίες περιήλθαν στο Δικαστήριο στις 13 Ιουνίου 2007, στο πλαίσιο της δίκης

Hauptzollamt Hamburg-Jonas

κατά

Josef Vosding Schlacht-, Kühl- und Zerlegebetrieb GmbH & Co. (C-278/07),

Vion Trading GmbH (C-279/07),

Ze Fu Fleischhandel GmbH (C-280/07),

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (δεύτερο τμήμα),

συγκείμενο από τους C. W. A. Timmermans, πρόεδρο τμήματος, J.-C. Bonichot, J. Makarczyk, P. Kūris και C. Toader (εισηγήτρια), δικαστές,

γενική εισαγγελέας: E. Sharpston
γραμματέας: K. Sztranc-Sławiczek, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 17ης Απριλίου 2008,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- η Josef Vosding Schlacht-, Kühl- und Zerlegebetrieb GmbH & Co., εκπροσωπούμενη από την F. Grashoff, Rechtsanwältin,
- η Vion Trading GmbH, εκπροσωπούμενη από τον K. Landry, Rechtsanwalt,
- η Ze Fu Fleischhandel GmbH, εκπροσωπούμενη από τον D. Ehle, Rechtsanwalt,
- η Τσεχική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον T. Boček,

- η Γαλλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον J.-C. Gracia,

- η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τον F. Erlbacher και την Z. Malûšková,

αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις της κατά τη συνεδρίαση της 25ης Σεπτεμβρίου 2008,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Οι αιτήσεις για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως αφορούν την ερμηνεία του άρθρου 3, παράγραφοι 1 και 3, του κανονισμού (ΕΚ, Ευρατόμ) 2988/95 του Συμβουλίου, της 18ης Δεκεμβρίου 1995, σχετικά με την προστασία των οικονομικών συμφερόντων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΕΕ L 312, σ. 1).

- 2 Οι αιτήσεις αυτές υποβλήθηκαν στο πλαίσιο ένδικων διαφορών μεταξύ του Hauptzollamt Hamburg-Jonas (στο εξής: Hauptzollamt) και των Josef Vosding Schlacht-, Kühl- und Zerlegebetrieb GmbH & Co., Vion Trading GmbH και Ze Fu Fleischhandel GmbH (στο εξής: αναιρεσίβλητων στις υποθέσεις της κύριας δίκης) με αντικείμενο την ανάκτηση επιστροφών κατά την εξαγωγή.

Το νομικό πλαίσιο

Το κοινοτικό δίκαιο

- 3 Σύμφωνα με την τρίτη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 2988/95, «έχει [...] μεγάλη σημασία η καταπολέμηση των πράξεων σε βάρος των οικονομικών συμφερόντων των Κοινοτήτων σε όλους τους τομείς».

- 4 Σύμφωνα με την πέμπτη αιτιολογική σκέψη του εν λόγω κανονισμού, «τα είδη συμπεριφοράς που στοιχειοθετούν παρατυπίες καθώς και τα αντίστοιχα διοικητικά μέσα και κυρώσεις προβλέπονται σε τομεακούς κανόνες σύμφωνα με τον παρόντα κανονισμό».

- 5 Το άρθρο 1 του κανονισμού αυτού ορίζει τα εξής:

«1. Για την προστασία των οικονομικών συμφερόντων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων θεσπίζονται γενικοί κανόνες σχετικά με ομοιογενείς ελέγχους, καθώς και με διοικητικά μέτρα και κυρώσεις για τις παρατυπίες βάσει του κοινοτικού δικαίου.

2. Παρατυπία συνιστά κάθε παράβαση διάταξης του κοινοτικού δικαίου που προκύπτει από πράξη ή παράλειψη ενός οικονομικού φορέα, με πραγματικό ή ενδεχόμενο αποτέλεσμα να ζημιωθεί ο γενικός προϋπολογισμός των Κοινοτήτων ή προϋπολογισμός διαχειριζόμενος από τις Κοινοότητες, είτε με τη μείωση ή ματαίωση

εσόδων που προέρχονται από ίδιους πόρους που εισπράττονται απευθείας για λογαριασμό της Κοινότητας, είτε με αδικαιολόγητη δαπάνη.»

- 6 Το άρθρο 3, παράγραφοι 1 και 3, του κανονισμού 2988/95 προβλέπει τα εξής:

«1. Η προθεσμία παραγραφής της δίωξης είναι τετραετής από τη διάπραξη της παρατυπίας που ορίζεται στο άρθρο 1, παράγραφος 1. Ωστόσο, οι τομεακοί κανόνες μπορούν να προβλέπουν μικρότερη προθεσμία, η οποία δεν μπορεί να είναι μικρότερη των τριών ετών.

Για τις διαρκείς ή επαναλαμβανόμενες παρατυπίες, η παραγραφή τρέχει από την ημέρα που έπαυσε η παρατυπία. [...]

Η παραγραφή της δίωξης διακόπτεται από κάθε πράξη που φέρεται εις γνώσιν του ενδιαφερόμενου, προέρχεται από την αρμόδια αρχή και αποσκοπεί στη διερεύνηση ή τη δίωξη της παρατυπίας. Η προθεσμία παραγραφής αρχίζει και πάλι να τρέχει μετά από κάθε διακοπή της.

[...]

3. Τα κράτη μέλη διατηρούν την ευχέρεια εφαρμογής προθεσμίας μεγαλύτερης από την προβλεπόμενη στις παραγράφους 1 [...]

7 Το άρθρο 4, παράγραφοι 1 και 4, του εν λόγω κανονισμού ορίζει τα εξής:

«1. Κάθε παρατυπία συνεπάγεται, κατά γενικό κανόνα, την αφαίρεση του αδικαιολογήτως αποκτηθέντος οφέλους:

— με την υποχρέωση καταβολής των οφειλομένων ή επιστροφής των αδικαιολογήτως εισπραχθέντων ποσών,

[...]

4. Τα μέτρα του παρόντος άρθρου δεν θεωρούνται κυρώσεις.»

8 Σύμφωνα με το άρθρο 11, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού 2988/95, ο κανονισμός αυτός αρχίζει να ισχύει την τρίτη ημέρα από τη δημοσίευσή του στην *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων*, η οποία έλαβε χώρα στις 23 Δεκεμβρίου 1995.

Το εθνικό δίκαιο

9 Σύμφωνα με όσα επισημαίνει το αιτούν δικαστήριο, κατά την ημερομηνία που έλαβαν χώρα τα πραγματικά περιστατικά στις υποθέσεις της κύριας δίκης, δεν υπήρχε στη Γερμανία καμία ειδική διάταξη που να αφορά τις εφαρμοστέες περί διαφορών διοικητικής φύσεως προθεσμίες παραγραφής αξιώσεων σχετικών με αχρεωστήτως καταβληθείσες παροχές. Ωστόσο, τόσο η γερμανική διοίκηση όσο και τα γερμανικά

δικαστήρια εφάρμοζαν κατ' αναλογία την τριακονταετή παραγραφή του κοινού δικαίου που προβλέπει το άρθρο 195 του γερμανικού αστικού κώδικα (Bürgerliches Gesetzbuch). Το 2002, όμως, αυτή η προθεσμία παραγραφής του κοινού δικαίου συντμήθηκε στα τρία έτη.

Οι διαφορές της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 10 Από τις αποφάσεις περί παραπομπής προκύπτει ότι, κατά τη διάρκεια του 1993, οι αναιρεσίβλητες στις υποθέσεις της κύριας δίκης προέβησαν στον εκτελωνισμό βοείου κρέατος προκειμένου να το εξαγάγουν στην Ιορδανία και, κατόπιν αιτήσεώς τους, έτυχαν για τον λόγο αυτό επιστροφών κατά την εξαγωγή. Κατόπιν ελέγχων που διενεργήθηκαν στις αρχές του 1998, διαπιστώθηκε ότι, στην πραγματικότητα, τα επίμαχα φορτία είχαν μεταφερθεί στο Ιράκ στο πλαίσιο της διαδικασίας διαμετακομίσεώς τους ή επανεξαγωγής τους.
- 11 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Hauptzollamt ζήτησε, με αποφάσεις της 23ης Σεπτεμβρίου 1999 (υπόθεση C-278/07) και της 13ης Οκτωβρίου 1999 (υποθέσεις C-279/07 και C-280/07), την απόδοση των επιστροφών που χορηγήθηκαν κατά την εξαγωγή.
- 12 Οι αναιρεσίβλητες στις υποθέσεις της κύριας δίκης άσκησαν τότε προσφυγή κατά των εν λόγω αποφάσεων ενώπιον του Finanzgericht Hamburg. Το δικαστήριο αυτό δέχτηκε τις προσφυγές με το σκεπτικό ότι ο κανόνας παραγραφής του άρθρου 3, παράγραφος 1, του κανονισμού 2988/95 απαγορεύει την απόδοση των επίμαχων επιστροφών καθόσον αυτές αναζητήθηκαν μετά την παρέλευση τετραετίας από τη διενέργεια των επίμαχων εξαγωγών.

13 Κατά των αποφάσεων αυτών του εν λόγω Finanzgericht, το Hauptzollamt άσκησε αναίρεση ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου.

14 Διαπιστώνοντας, μεταξύ άλλων, ότι οι προβαλλόμενες παρατυπίες αφορούν χρονική περίοδο προγενέστερη της εκδόσεως του κανονισμού 2988/95, το Bundesfinanzhof αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα, τα οποία ταυτίζονται στις τρεις υποθέσεις C-278/07 έως C-280/07:

«1) Πρέπει η προθεσμία παραγραφής του άρθρου 3, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, πρώτη περίοδος, του κανονισμού 2988/95 [...] να ισχύει και στην περίπτωση που διαπράχθηκε ή τερματίστηκε μια παρατυπία πριν από την έναρξη ισχύος του εν λόγω κανονισμού;

2) Μπορεί η προβλεπόμενη από την ως άνω διάταξη προθεσμία παραγραφής να ισχύει εν γένει και επί διοικητικών μέτρων όπως είναι η λόγω παρατυπιών αναζήτηση χορηγηθείσας επιστροφής κατά την εξαγωγή;

Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στα ερωτήματα αυτά:

3) Μπορεί να ισχύει σε κράτος μέλος μεγαλύτερη προθεσμία παραγραφής δυνάμει του άρθρου 3, παράγραφος 3, του κανονισμού 2988/95 [...] στην περίπτωση που αυτή η μεγαλύτερη προθεσμία προβλεπόταν ήδη από το δίκαιο του κράτους μέλους πριν από την έκδοση του ως άνω κανονισμού; Μπορεί αυτή η μεγαλύτερη προθεσμία παραγραφής να ισχύει και στην περίπτωση που δεν προβλεπόταν από ειδική ρύθμιση περί αναζητήσεως επιστροφών κατά την εξαγωγή ή περί

διοικητικών μέτρων εν γένει, αλλά απέρρευε από γενική ρύθμιση (του κοινού δικαίου) του οικείου κράτους μέλους που καλύπτει όλες τις μη ειδικώς ρυθμιζόμενες περιπτώσεις παραγραφής;».

- 15 Με διάταξη του Προέδρου του Δικαστηρίου της 30ής Ιουλίου 2007, οι υποθέσεις C-278/07 έως C-280/07 ενώθηκαν προς διευκόλυνση της έγγραφης και της προφορικής διαδικασίας και προς έκδοση κοινής αποφάσεως.

Προκαταρκτικές παρατηρήσεις

- 16 Καταρχάς, όσον αφορά την επιχειρηματολογία των αναιρεσιβλήτων στις υποθέσεις της κύριας δίκης με την οποία αμφισβητούνται τα πραγματικά περιστατικά που εκθέτει το αιτούν δικαστήριο, ιδίως όσον αφορά την ύπαρξη παρατυπιών που τους πρασάπτονται, υπενθυμίζεται ότι δεν απόκειται στο Δικαστήριο να διαπιστώνει τα κρίσιμα πραγματικά περιστατικά για την επίλυση της διαφοράς της κύριας δίκης. Συγκεκριμένα, απόκειται στο Δικαστήριο να λαμβάνει υπόψη, στο πλαίσιο της κατανομής αρμοδιοτήτων μεταξύ των κοινοτικών και των εθνικών δικαστηρίων, το πραγματικό και νομοθετικό πλαίσιο εντός του οποίου εντάσσονται τα προδικαστικά ερωτήματα, όπως το εξειδικεύει η απόφαση περί παραπομπής (βλ., σχετικώς, αποφάσεις της 13ης Νοεμβρίου 2003, C-153/02, Neri, Συλλογή 2003, σ. I-13555, σκέψεις 34 και 35, και της 17ης Ιουλίου 2008, C-347/06, ASM Brescia, Συλλογή 2008, σ. I-5641, σκέψη 28).
- 17 Ως εκ τούτου, η εξέταση των προδικαστικών ερωτημάτων πρέπει να γίνει εντός του πραγματικού πλαισίου που έχει ορίσει το Bundesfinanzhof.

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του δευτέρου ερωτήματος

- 18 Με το δεύτερο ερώτημά του, το οποίο θα εξεταστεί πρώτα, το Bundesfinanzhof ερωτά, κατ' ουσίαν, αν η προθεσμία παραγραφής που προβλέπει το άρθρο 3, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού 2988/95 εφαρμόζεται όχι μόνο στις κυρώσεις αλλά και στα διοικητικά μέτρα.
- 19 Επομένως, το δικαστήριο αυτό ζητεί να επιβεβαιωθεί ότι η έννοια της «δίωξης» που αναφέρει η εν λόγω διάταξη αφορά αδιακρίτως κάθε ενέργεια εκ μέρους των εθνικών αρχών σε σχέση με ορισμένη παρατυπία και ότι, επομένως, δεν αφορά μόνον τα μέτρα που έχουν ως αποτέλεσμα την επιβολή διοικητικής κύρωσης υπό την έννοια του άρθρου 1, παράγραφος 1, του κανονισμού 2988/95.
- 20 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι το άρθρο 1, παράγραφος 1, του κανονισμού 2988/95 θεσπίζει «γενικούς κανόνες σχετικά με ομοιογενείς ελέγχους, καθώς και με διοικητικά μέτρα και κυρώσεις για τις παρατυπίες βάσει του κοινοτικού δικαίου», τούτο δε, όπως προκύπτει από την τρίτη αιτιολογική σκέψη του εν λόγω κανονισμού, με σκοπό την «καταπολέμηση των πράξεων σε βάρος των οικονομικών συμφερόντων των Κοινοτήτων σε όλους τους τομείς» (απόφαση της 24ης Ιουνίου 2004, C-278/02, Handlbauer, Συλλογή 2004, σ. I-6171, σκέψη 31).
- 21 Πάντως, το άρθρο 3, παράγραφος 1, τελευταίο εδάφιο, του κανονισμού 2988/95 ορίζει, όσον αφορά τη δίωξη, προθεσμία παραγραφής η οποία αρχίζει να τρέχει από τη διάπραξη της παρατυπίας και η οποία, κατά το άρθρο 1, παράγραφος 2, του κανονισμού αυτού, αφορά «κάθε παράβαση διάταξης του κοινοτικού δικαίου που

προκύπτει από πράξη ή παράλειψη ενός οικονομικού φορέα, με πραγματικό ή ενδεχόμενο αποτέλεσμα να ζημιωθεί ο γενικός προϋπολογισμός των Κοινοτήτων [...]» (προπαρατεθείσα απόφαση Handlbauer, σκέψη 32).

22 Έτσι, αντιθέτως προς όσα υποστηρίζουν, μεταξύ άλλων, η Γαλλική Κυβέρνηση και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, το άρθρο 3, παράγραφος 1, του κανονισμού 2988/95 εφαρμόζεται, επομένως, τόσο στις παρατυπίες που συνεπάγονται την επιβολή διοικητικών κυρώσεων υπό την έννοια του άρθρου 5 του κανονισμού αυτού όσο και στις παρατυπίες που αποτελούν αντικείμενο διοικητικών μέτρων υπό την έννοια του άρθρου 4 του εν λόγω κανονισμού, τα οποία συνεπάγονται την αφαίρεση του αδικαιολογήτως αποκτηθέντος οφέλους χωρίς, ωστόσο, να έχουν τον χαρακτήρα της κύρωσης (βλ., σχετικώς, την προπαρατεθείσα απόφαση Handlbauer, σκέψεις 33 και 34).

23 Ως εκ τούτου, στο δεύτερο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι η προθεσμία παραγραφής του άρθρου 3, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού 2988/95 εφαρμόζεται σε διοικητικά μέτρα όπως αυτό της αναζήτησης μιας αχρεωστήτως καταβληθείσας σε εξαγωγή επιστροφής κατά την εξαγωγή λόγω παρατυπιών που διέπραξε ο εξαγωγέας αυτός.

Επί του πρώτου ερωτήματος

24 Με το πρώτο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ερωτά αν ο κανόνας της τετραετούς παραγραφής που προβλέπει το άρθρο 3, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού 2988/95 μπορεί να εφαρμοστεί στην περίπτωση παρατυπιών που διαπράχθηκαν ή έπαυσαν να υφίστανται πριν από την έναρξη ισχύος του κανονισμού αυτού.

- 25 Καταρχάς, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, πριν από την έκδοση του κανονισμού 2988/95, ο κοινοτικός νομοθέτης δεν είχε προβλέψει κανένα κανόνα παραγραφής εφαρμοστέο στην περίπτωση αναζήτησης αχρεωστήτως καταβληθέντων σε οικονομικούς φορείς παροχών κατόπιν πράξεως ή παραλείψεως τους με πραγματικό ή ενδεχόμενο αποτέλεσμα να ζημιωθεί ο γενικός προϋπολογισμός των Κοινοτήτων ή προϋπολογισμοί διαχειριζόμενοι από τις Κοινότητες.
- 26 Επομένως, πριν από την έκδοση του κανονισμού 2988/95, οι ένδικες διαφορές που αφορούσαν την αναζήτηση αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών βάσει του κοινοτικού δικαίου έπρεπε, ελλείψει κοινοτικών διατάξεων, να επιλύονται από τα εθνικά δικαστήρια, κατ' εφαρμογήν του εθνικού τους δικαίου, με την επιφύλαξη, ωστόσο, των ορίων που επιβάλλει το κοινοτικό δίκαιο, υπό την έννοια ότι οι κανόνες που προβλέπει το εθνικό δίκαιο δεν μπορούσαν να καταλήγουν στο να καθιστούν πρακτικώς αδύνατη ή εξαιρετικά δυσχερή την αναζήτηση των αχρεωστήτως καταβληθεισών ενισχύσεων και ότι η εθνική νομοθεσία έπρεπε να εφαρμόζεται κατά τρόπο που να μη συνεπάγεται διακρίσεις σε σχέση με τις διαδικασίες που αποβλέπουν στην επίλυση εθνικών διαφορών του ίδιου τύπου (απόφαση της 19ης Σεπτεμβρίου 2002, C-336/00, Huber, Συλλογή 2002, σ. I-7699, σκέψη 55 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 27 Με την έκδοση του κανονισμού 2988/95 και, ειδικότερα, με το άρθρο 3, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, αυτού, ο κοινοτικός νομοθέτης θέλησε, ωστόσο, να θεσπίσει ένα γενικό κανόνα παραγραφής εφαρμοστέο στον τομέα αυτό, με σκοπό, αφενός, να ορίσει μια ελάχιστη προθεσμία που να ισχύει σε όλα τα κράτη μέλη και, αφετέρου, να αποκλείσει τη δυνατότητα ανάκτησης ποσών αχρεωστήτως καταβληθέντων από τον κοινοτικό προϋπολογισμό μετά την παρέλευση τετραετίας από τη διάπραξη της παρατυπίας που αφορά τις επίμαχες πληρωμές.
- 28 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι, από την ημερομηνία έναρξης ισχύος του κανονισμού 2988/95, κάθε παροχή που χορηγήθηκε αχρεωστήτως από τον κοινοτικό προϋπολογισμό μπορεί, καταρχήν, εκτός από τους τομείς για τους οποίους ο κοινοτικός νομοθέτης προέβλεψε μικρότερη προθεσμία, να ανακτηθεί από τις αρμόδιες αρχές των κρατών μελών εντός προθεσμίας τεσσάρων ετών.

- 29 Όσον αφορά τα αχρεωστήτως εισπραχθέντα από τον κοινοτικό προϋπολογισμό ποσά λόγω παρατυπιών που διαπράχθηκαν πριν από την έναρξη ισχύος του κανονισμού 2988/95, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, με τη θέσπιση του άρθρου 3, παράγραφος 1, του κανονισμού αυτού και με την επιφύλαξη της παραγράφου 3 του άρθρου αυτού, ο κοινοτικός νομοθέτης προέβλεψε ένα γενικό κανόνα παραγραφής με τον οποίο μείωσε εκουσίως σε τετραετή την προθεσμία εντός της οποίας οι αρχές των κρατών μελών, ενεργώντας στο όνομα και για λογαριασμό του κοινοτικού προϋπολογισμού, οφείλουν ή όφειλαν να αναζητήσουν αυτού του είδους τα αχρεωστήτως εισπραχθέντα ποσά.
- 30 Ωστόσο, βάσει της αρχής της ασφάλειας δικαίου, η εφαρμογή του άρθρου 3, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού 2988/95 δεν μπορεί να παρέχει στις εν λόγω εθνικές αρχές τη δυνατότητα να ανακτούν χρέη προγενέστερα της έναρξης ισχύος του κανονισμού αυτού τα οποία έχουν ήδη παραγραφεί δυνάμει εθνικών κανόνων παραγραφής που ισχύουν κατά την ημερομηνία διάπραξης των επίμαχων παρατυπιών.
- 31 Όσον αφορά τα χρέη που έχουν ανακύψει υπό το κράτος ενός εθνικού κανόνα παραγραφής, όπως ο επίμαχος στις υποθέσεις της κύριας δίκης, και δεν έχουν ακόμη παραγραφεί, η έναρξη ισχύος του κανονισμού 2988/95 συνεπάγεται ότι, κατ'εφαρμογήν του άρθρου 3, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού αυτού, τα εν λόγω χρέη παραγράφονται καταρχήν εντός προθεσμίας τεσσάρων ετών η οποία αρχίζει να τρέχει από την ημερομηνία διάπραξης των παρατυπιών.
- 32 Υπό τις περιστάσεις αυτές, κατ'εφαρμογήν της εν λόγω διάταξης, κάθε αξίωση που αφορά ποσό καταβληθέν αχρεωστήτως σε επιχειρηματία λόγω παρατυπίας προγενέστερης της έναρξης ισχύος του κανονισμού 2988/95 πρέπει, καταρχήν, να θεωρείται παραγεγραμμένη αν δεν συντρέχει περίπτωση διακοπής της παραγραφής λόγω ορισμένης πράξης, κατά την τετραετία που έπεται της διάπραξης της εν λόγω παρατυπίας, η οποία, σύμφωνα με το άρθρο 3, παράγραφος 1, τρίτο εδάφιο, του κανονισμού αυτού, φέρεται σε γνώση του ενδιαφερόμενου, προέρχεται από την αρμόδια αρχή και αποσκοπεί στη διερεύνηση ή τη δίωξη της παρατυπίας αυτής.

33 Ως εκ τούτου, στην περίπτωση που η παρατυπία διαπράχθηκε, όπως στις υποθέσεις της κύριας δίκης, κατά τη διάρκεια του 1993 και υπό το κράτος ενός εθνικού κανόνα περί τριακονταετούς παραγραφής, η παρατυπία αυτή θα υπάγεται στον γενικό κοινοτικό κανόνα της τετραετούς παραγραφής και, για τον λόγο αυτό, θα παραγράφεται το 1997 λαμβανομένης υπόψη της ακριβούς ημερομηνίας διάπραξης της εν λόγω παρατυπίας κατά το 1993, υπό την επιφύλαξη, ωστόσο, της ευχέρειας που διατηρούν τα κράτη μέλη, δυνάμει του άρθρου 3, παράγραφος 3, του κανονισμού 2988/95, να προβλέψουν μεγαλύτερες προθεσμίες παραγραφής.

34 Κατόπιν των ανωτέρω σκέψεων, στο πρώτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι, υπό περιστάσεις όπως οι επίμαχες στις υποθέσεις της κύριας δίκης, η προθεσμία παραγραφής του άρθρου 3, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού 2988/95:

— εφαρμόζεται σε παρατυπίες που διαπράχθηκαν πριν από την έναρξη ισχύος του κανονισμού αυτού και

— αρχίζει να τρέχει από την ημερομηνία διάπραξης της επίμαχης παρατυπίας.

Επί του τρίτου ερωτήματος

35 Με το τρίτο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο επιθυμεί να μάθει, αφενός, αν η ευχέρεια που διατηρούν τα κράτη μέλη, δυνάμει του άρθρου 3, παράγραφος 3, του κανονισμού 2988/95, να εφαρμόζουν μεγαλύτερη προθεσμία παραγραφής από την προβλεπόμενη στην παράγραφο 1 του άρθρου αυτού μπορεί να θεωρηθεί ως κανόνας παραγραφής προγενέστερος της εκδόσεως του εν λόγω κανονισμού. Αφετέρου, το δικαστήριο αυτό ερωτά αν μια τέτοιου είδους μεγαλύτερη προθεσμία πρέπει να

προκύπτει από ειδική διάταξη του εθνικού δικαίου για την αναζήτηση επιστροφών κατά την εξαγωγή ή εν γένει για διοικητικά μέτρα ή αν η εν λόγω προθεσμία μπορεί επίσης να προκύπτει από γενική διάταξη του κοινού δικαίου.

- 36 Σε περιπτώσεις όπως οι επίμαχες στις υποθέσεις της κύριας δίκης, κατά τις οποίες οι προσαπτόμενες στους επιχειρηματίες παρατυπίες διαπράχθηκαν το 1993 υπό το κράτος ενός εθνικού κανόνα περί τριακονταετούς παραγραφής, όπως διαπιστώθηκε στη σκέψη 33 της παρούσας αποφάσεως, τα αχρεωστήτως εισπραχθέντα ποσά λόγω των εν λόγω παρατυπιών θα μπορούσαν, ελλείψει ορισμένης διακοπτικής της παραγραφής πράξεως, να έχουν παραγραφεί εντός του 1997, υπό την προϋπόθεση ότι το κράτος μέλος στο οποίο διαπράχθηκαν οι παρατυπίες δεν έκανε χρήση της ευχέρειας που του παρέχει το άρθρο 3, παράγραφος 3, του κανονισμού 2988/95.
- 37 Από τις αποφάσεις περί παραπομπής προκύπτει ότι, στις υποθέσεις της κύριας δίκης, οι αρμόδιες εθνικές αρχές ζήτησαν την απόδοση των επίμαχων επιστροφών κατά την εξαγωγή με αποφάσεις της 23ης Σεπτεμβρίου 1999 (υπόθεση C-278/07) και της 13ης Οκτωβρίου 1999 (υποθέσεις C-279/07 και C-280/07).
- 38 Ως εκ τούτου, η παραγραφή των επίμαχων ποσών θα έπρεπε, καταρχήν, να θεωρηθεί ότι επήλθε κατ' εφαρμογήν της γενικής τετραετούς παραγραφής του άρθρου 3, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού 2988/95.
- 39 Ωστόσο, μετά την έναρξη ισχύος του κανονισμού αυτού, οι γερμανικές αρχές συνέχισαν να εφαρμόζουν την τριακονταετή προθεσμία παραγραφής του άρθρου 195 του γερμανικού αστικού κώδικα σε πράξεις που αποσκοπούσαν στην αναζήτηση αχρεωστήτως εισπραχθέντων ποσών από επιχειρηματίες.

- 40 Συναφώς, διαπιστώνεται ότι το άρθρο 3, παράγραφος 3, του κανονισμού 2988/95 κάνει λόγο για την «ευχέρεια» που «διατηρούν» τα κράτη μέλη να προβλέψουν μεγαλύτερη προθεσμία παραγραφής από την προβλεπόμενη στην παράγραφο 1, πρώτο εδάφιο, του εν λόγω άρθρου.
- 41 Επομένως, από τη διατύπωση του άρθρου 3, παράγραφος 3, του κανονισμού 2988/95 προκύπτει ότι η διάταξη αυτή δεν περιορίζεται στο να προβλέπει τη δυνατότητα των κρατών μελών να θεσπίζουν μεγαλύτερη προθεσμία παραγραφής από την προβλεπόμενη στην παράγραφο 1, πρώτο εδάφιο, του άρθρου αυτού. Πράγματι, η εν λόγω παράγραφος 3 ρητώς αναγνωρίζει επίσης στα κράτη μέλη την ευχέρεια να διατηρούν την τυχόν υφιστάμενη κατά την ημερομηνία έναρξης ισχύος του κανονισμού αυτού μεγαλύτερη προθεσμία παραγραφής.
- 42 Ως εκ τούτου, δυνάμει του άρθρου 3, παράγραφος 3, του κανονισμού 2988/95, τα κράτη μέλη μπορούν, αφενός, να συνεχίσουν να εφαρμόζουν μεγαλύτερες προθεσμίες παραγραφής που υφίσταντο κατά την ημερομηνία έκδοσης του εν λόγω κανονισμού και, αφετέρου, να θεσπίζουν νέους κανόνες παραγραφής που να προβλέπουν τέτοιου είδους προθεσμίες μετά την ημερομηνία αυτή.
- 43 Όσον αφορά το ζήτημα αν αυτές οι εθνικές προθεσμίες παραγραφής πρέπει να προβλέπονται ειδικά από εθνική διάταξη εφαρμοστέα στην αναζήτηση επιστροφών κατά την εξαγωγή ή, εν γένει, σε διοικητικά μέτρα, πρέπει να επισημανθεί ότι η διατύπωση του άρθρου 3, παράγραφος 3, του κανονισμού 2988/95 δεν περιέχει στοιχεία που να παρέχουν ρητή απάντηση στο ερώτημα αυτό.
- 44 Βεβαίως, το άρθρο 3, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, του εν λόγω κανονισμού ορίζει ότι οι τομεακοί κανόνες μπορούν να προβλέπουν προθεσμία μικρότερη των τεσσάρων ετών, η οποία δεν μπορεί όμως να είναι μικρότερη των τριών ετών. Ωστόσο, η διάταξη αυτή αφορά τομεακούς κανόνες που θεσπίζονται σε κοινοτικό επίπεδο, όπως επιβεβαιώνει η πέμπτη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού αυτού, και όχι εθνικούς τομεακούς κανόνες (βλ., σχετικώς, την προπαρατεθείσα απόφαση Handlbauer, σκέψη 28).

- 45 Εξάλλου, ο κανονισμός 2988/95 δεν προβλέπει κανένα μηχανισμό πληροφόρησης ή γνωστοποίησης της εκ μέρους των κρατών μελών χρήσης της ευχέρειας να προβλέπουν μεγαλύτερες προθεσμίες παραγραφής, σύμφωνα με το άρθρο 3, παράγραφος 3, του κανονισμού αυτού. Ως εκ τούτου, δεν προβλέφθηκε κανενός είδους έλεγχος σε κοινοτικό επίπεδο όσον αφορά τόσο τις αποκλίνουσες προθεσμίες παραγραφής που εφαρμόζουν τα κράτη μέλη δυνάμει της διάταξης αυτής όσο και τους τομείς στους οποίους τα κράτη αυτά αποφάσισαν να εφαρμόζουν τις εν λόγω προθεσμίες.
- 46 Συνεπώς, το άρθρο 3, παράγραφος 3, του κανονισμού 2988/95 δεν μπορεί να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι τα κράτη μέλη οφείλουν, στο πλαίσιο της διάταξης αυτής, να προβλέπουν τις εν λόγω μεγαλύτερες προθεσμίες παραγραφής με ειδικούς και/ή τομεακούς κανόνες.
- 47 Κατόπιν των ανωτέρω σκέψεων, στο τρίτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι οι μεγαλύτερες προθεσμίες παραγραφής που τα κράτη μέλη διατηρούν την ευχέρεια να εφαρμόζουν δυνάμει του άρθρου 3, παράγραφος 3, του κανονισμού 2988/95 μπορούν να προκύπτουν από διατάξεις του κοινού δικαίου προγενέστερες της ημερομηνίας έκδοσης του κανονισμού αυτού.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 48 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (δεύτερο τμήμα) αποφαινεται:

- 1) Η προθεσμία παραγραφής του άρθρου 3, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού (ΕΚ, Ευρατόμ) 2988/95 του Συμβουλίου, της 18ης Δεκεμβρίου 1995, σχετικά με την προστασία των οικονομικών συμφερόντων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εφαρμόζεται σε διοικητικά μέτρα όπως αυτό της αναζήτησης μιας αχρεωστήτως καταβληθείσας σε εξαγωγή επιστροφής κατά την εξαγωγή λόγω παρατυπιών που διέπραξε ο εξαγωγέας αυτός.
- 2) Υπό περιστάσεις όπως οι επίμαχες στις υποθέσεις της κύριας δίκης, η προθεσμία παραγραφής του άρθρου 3, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού 2988/95:
  - εφαρμόζεται σε παρατυπίες που διαπράχθηκαν πριν από την έναρξη ισχύος του κανονισμού αυτού και
  - αρχίζει να τρέχει από την ημερομηνία διάπραξης της επίμαχης παρατυπίας.
- 3) Οι μεγαλύτερες προθεσμίες παραγραφής που τα κράτη μέλη διατηρούν την ευχέρεια να εφαρμόζουν δυνάμει του άρθρου 3, παράγραφος 3, του κανονισμού 2988/95 μπορούν να προκύπτουν από διατάξεις του κοινού δικαίου προγενέστερες της ημερομηνίας έκδοσης του κανονισμού αυτού.

(υπογραφές)